

HELLAS — DET ODÖDLIGA

Av lektor NATAN VALMIN, Hudiksvall

ÄN EN gång — vem kan hålla reda på vilken i ordningen? — ha Hellas söner i ilmarscher skyndat till värn mot inkräktare. Denna gång kommo de icke, som oftast var fallet, från öster, icke heller som mången gång från norr. De kommo den geografiskt sett dumaste vägen, från nordväst, den väg, där ingen riktig väg finns och där under alla gångna sekler icke mer än en kunnat anläggas — av samma angripare. Det är således en generös fiende, som valt att visa sin överlägsenhet genom att angripa den lättast försvarade gränsen. Det är ju också det (enligt egen utsago) klassiska krigarfolket, varginnans söners sentida avkomma, de obesegrade romerska legionernas moderna ättlingar, som på detta sätt dokumenterat sin segervisshet och sitt förakt för den värsta av motståndare, naturen själv.

Kriget har inletts efter den gamla av Ancus Marcius instiftade traditionen med krigsförklaring. Visserligen ansågs det lämpligt att inskränka fetiallagens reglementerade trettiofyra dagars frist till tre timmar. Men ändå! Detta är — säga angriparna — intet överfall. Det är ett *bellum justum* redan från början, och segern kan således icke våga utebliva. Och i denna stund flyga de romerska örnnarna med symboliskt Fiat-smatter fram över Hellas berg och byar, beredda att låta dess enfaldiga herdar och utsvultna bönder och borgare känna innehållet i dessa moderna fåglars explosiva vingpennor. Stoltare, segervissare flögo icke ens Scipios legionsörnar över havet för att hacka ut ögonen på Karthagos krämare.

Det är förunderligt, hur dåligt historiens härjare lära sig historia. Den ene efter den andre står till slut inför det problem, som Ödet av någon anledning utvalt och utlagt som den fälla, i vilken de till slut oemotståndligt dragas ned. Knappt hundra år efter varandra lockades tvenne av historiens största strategiska snillen till samma Moskva för att därifrån börja återtaget nedför ett alltmer sluttande plan. Om den tredje skall råka inom denna magnets makt- och dragningskrets eller ta varning av historica

återstår att se. En annan sådan magnet är den yttersta delen av Balkanhalvön, Grekland. Folk efter folk, så långt vi kunna leta oss tillbaka med traditionens och fyndens hjälp, har hamnat innanför dess förrådiska berg. Mången har måst uppgiva försöket att tränga dit in, andra ha förblött där innanför. Få äro de, som lyckats hålla sig kvar mer än en kort tid. Ingen har i längden kunnat klara sig. Fenicier, perser, turkar, franker, slaver, venetianer, alla ha de omsider varit lyckliga över att kunna rädda en del av sin styrka ut därifrån. Grekland, det lilla ofta föraktade folket med de stolta minnena, de urgamla traditionerna och de små tillgångarna, detta karga land, där den europeiska kulturen först slog ut i vårfrisk blom som en lilja en senvinterdag bland kalkhällarna, Grekland med det primitiva men pigga folket, har haft alla angränsande europeiska och andra folk till fiender. Dess bruna åkrar ha färgats av alla slags blod, i dess vikar och sund ligga vapen och vrakspillror från alla nationers fartyg, vilka haft möjlighet att leta sig dit ned. Och trots detta lever den grekiska folkrasen kvar, fortfarande talas ett språk, som torde få anses bättre konserverat än de flesta ännu talade europeiska, ännu röjer landets kultur, dess yttre prägel, dess mentalitet, sitt urgamla ursprung. Det grekiska urelementet tycks vara tvättäkta, hur mycket det badas och bykes i svett och blod, det går aldrig ur, det bryter igenom skarpt och tydligt som kanske blott det judiska.

En erövring av Grekland är ingen omöjlighet men har alltid blivit ett dyrbart företag, och segraren har alltid till slut vunnit en Pyrrusseger. Det lilla, som landet kan ha av naturtillgångar, har aldrig någon främling förmått draga nytta av. Däremot har det alltid kostat enorma uppoffringar att behålla erövringen. Ty grekerna äro Europas mest frihetsälskande folk, både som nation och som individer betraktade. Deras historia är en enda frihetshymn med många strofer, en historia, som också innehåller många för landets grannar allt annat än ärofulla erinringar. Upprepade gånger har detta lilla sega folk slagits till marken, med blodet forsande ur många sår. Men varje gång har det till slut rest sig igen, oförstörbart likt vidjebusken, som trampas ned men med första bästa regnskur åter höjer sig, suger nytt liv ur luften och lerberget, skjuter ut nya, friska blad, gläder sig i sin torftighet och fäster nya rottrådar djupare bland bergskrevorna, envisare och trotsigare beredd att bättre uthärda nästa nedtrampning. Hellenerna äro outrotliga. De och Hellas äro ett. Ingen skall driva

dem ut ur deras urgamla boplatser, ingen skall ersätta dem, ty därtill kräves en speciell egenskap: att vara grek.

När detta åter och åter överfallna folk än en gång, den femte under detta sekel, måste värna sitt oberoende, har det knappt hunnit hämta andan efter den sista, den som slutade med en kraftigare åderlåtning, än land och folk kanske någonsin utstått. Grekland har haft en vidrig tid. Det har haft att dragas med en hopplös ekonomi, haft att uthärda täta inre oroligheter, men det har trots detta på ett i långa sekler okänt sätt vetat att sluta sig samman. Grekland av år 1940 är icke detsamma, som det var för blott fem—sex år sedan. Det har funnit sin ledare, kanske en ny Themistokles, och trots att inga braskande fanfarer genljudit genom press och radio, har återuppbyggnadsarbetet och konsolideringen av landets alla tillgångar tydligen gått fort och gjorts effektivt. Så skickligt och så diskret har landet sørjt för sitt hus, att icke ens dess närmaste granne trots alla lyssnare vid knutarna och alla oinbjudna gäster tycks ha lyckats få veta mer än precis, vad grekerna själva ansett nyttigt att meddela. Detta är i verkligheten ett typiskt grekiskt drag, ett för denna högt begåvade handelsnation fullkomligt naturligt karaktistikum, som varje handelsresande torde ha haft många anledningar att till sin förargelse lägga märke till, kanske först vid återkomsten hem. Ty greken är slugare, än den mest besvikne och lurade provvryttare i sin största förtrytelse kan ge uttryck åt. Odysseus' släkte är ingalunda utdött, men ändock ha angriparna nu riktat sina anfall mot de delar av landet, där just Odysseus hörde hemma.

Detta folk, som tänkt allt det snillrika, vi under tjugo sekler med iver och beundran tillägnat oss, som varit den romerska kulturens frikostiga fadder, detta folk kommer icke att kunna erövrast. Det är möjligt, att det åter en gång måste huka ned för yttre våld, det är tänkbart, att det överlägsna italienska flyget hinner spränga alla grekiska städer och byar i lerbitar, men ett är tämligen säkert: att icke ens om himlen fördunklas av bombplan, kommer det grekiska folket att skrämmas till döds därav. Ty detta folk är sedan den första stund, det slog sig ned bland dessa rämmande kalkberg, vant vid och berett på att en vacker dag få tak och väggar över sig, att begravas under ruinerna av sina boningar. Detta lands urgamla gud och hämnare är ingen nådig och mild beskyddare. Han är Jordskakaren, han är havets Poseidon, och hans element är det som kommer bergen att frätas sönder och rämna.

I denna stund sitter Panagiotis och Stauros och Charalambos och allt, vad de heta, med sina solbrynta pannor i fler veck än vanligt. Deras farfäder eller farfarsfäder voro med den gången, när det såg betydligt hopplösare ut för Hellas än nu. Visserligen ha de kanske icke hunnit trampa sitt vin, men vad gör det, när de ändå skulle få dricka ut det själva. Visserligen kommer ingen i byn att i år kunna betala vare sig räntorna på hypoteken eller än mindre skatten. Men själva komma de att en vacker dag antingen kallas till fronten eller på något annat sätt få göra nytta för statens stora sak, få uniform och få äta kött många gånger i veckan. Kvinnfolken och barnen blir det väl någon råd för. Och komma de aldrig tillbaka till hem och bykrog, så kommer det att bero på att de äro färdiga med denna besvärliga tillvaron. Kanske få de en betydligt finare begravning, än deras enkle papás skulle kunna bestå dem. Att dö? Vilket löjligt behagligt sätt att slippa allt det krångliga, trista och enformiga, som deras liv inneburit. Och komma de tillbaka som segrare, då — — —! Ty *deras* sak är för dem helig och rättvis, de äro icke angripare men evinnerligen angripna från alla håll. De ha intet att förlora men allt att vinna. Deras sak ligger i händerna på den gud, vad namn han än har, som är densamme nu som för två tusen år sedan och mer, han som hämnar *hybris* — den dödssynd, som han för länge sedan vant grekerna själva av med.

Den, som ger sig av till Grekland, har att bereda sin resa med grundliga repetitioner av den antika historien. Den som icke vet, vad Marathon och Salamis, vad Termopylae och Plataeae betyder, han kommer att antingen återvända därifrån med klen behållning eller också kommer han att få lära sig det på ett sätt, som sent glömmes. Hellas är de historiska lärdomarnas land, »en skola för hela världen». Den övermodige lär känna sin enkelhet, den dumdryge får hålla till godo med att bliva utskrattad. Och envar kommer någon gång att sticka sig på de grekiska bergens och byarnas många taggiga buskar, om han händelsevis undgår att känna på den för sent upptäckte skorpionens tagg. Italien kommer icke att ändra de urgamla grekiska traditionerna. Det kommer att erfara, att historien upprepar sig framför allt på de blad, som Klio skriver på sitt eget språk. Segrar det, kommer segern att kosta mer i längden än månet nederlag. Och ärofull har historien aldrig kallat någon seger, som ett mångfaldigt större folk vunnit över en anfallen granne.